

Ook als Groot-Azewijn

AZEWIJN

1896-1939 – Boek 'de Wit' 1947

Boterfabriek Groot-Azewijn

Uit Berghapedia – Heemkundekring Bergh

De boterfabriek in Groot-Azewijn stond pal naast de molen van Berntsen. De molen was er al in 1856, maar de boterfabriek werd pas in 1896 opgericht.

Uit bijna heel Bergh leverden de boeren aan de Azemse boterfabriek; uit 's-Heerenberg, Stokkum en Zeddam kwam de melk, tot 20.000 liter per dag. Er werd boter van gemaakt, en ook melkpoeder, pap en kaas. Botermaker Gradus Venes heeft aan zijn werk de bijnaam de Botterkont aan overgehouden.

Aanvankelijk was de fabriek een coöperatie, maar toen die failliet ging ¹⁾, werd hij gekocht door de Duitser Wörmann. Deze stelde ene Scheij aan als directeur. Van 1931 tot 1939 was N.A. Anbergen eigenaar en directeur. Hij is gedurende die jaren twee maal veroordeeld wegens overtreding van het Melkbesluit. Ook is hij, als direct gevolg van meningsverschillen over betaling en melklevering, een keer door een van zijn melkventers mishandeld.

Al met al zullen deze affaires de naam van de fabriek geen goed hebben gedaan. Het tij was toch al gaan keren toen er in Gendingen (1907) en Zeddam (1912) zuivelfabrieken werden geopend. Voor Azewijn bleven steeds minder melkritten over. Anbergen vertrok per februari 1939, en op 1 december van dat jaar sloot de fabriek zijn deuren. Op 28 augustus vermeldde burgemeester Nederveen de Zuivelfabriek in Azewijn nog op een lijst met de houders van vrachtauto's in de gemeente Bergh.

Het fabrieksgebouw werd overgenomen door molenaar Berntsen, die het bij zijn maalderij voegde. De oude tegelvloer van de boterfabriek is daar nog altijd te zien. Tegenwoordig is het adres Ompertsestraat 7. De boterfabriek in Klein-Azewijn stond dus vlakbij aan dezelfde straat.

1) eind 1922

Gemeente 's-Heerenberg

Was geen coöp maar N.V., lid VZZM

Uit ZJB. '26- '30 NV. dir. Ant. Scheij; prod. b. k. en cm.

'32-'35 NV. dir. N.A. Anbergen; prod. b. k. mp en cm

In 1941 niet meer in ZJB.....

1896

De Graafschap Bode 1896-02-22

ZEDDAM.

— Bij de Maandag plaats gehad hebbende aanbesteding van den bouw, met bijlevering van de benoodigde materialen, van een room-**boterfabriek** te Azewijn, waren ingekomen vijf inschrijvingsbiljetten; het hoogst was ingeschreven door Klappers te **Didam** voor f 4300 en het laagst door de Lange te Azewijn voor f 2928.

De Graafschap Bode 1898-08-03

NOTARIS

KALSHOVEN

te 's Heerenberg,

bericht dat de **Boterfabriek** en het **Bouwland** van den heer DEHNEN te Klein-Azewijn, zijn ingezet als volgt:

Koop I: De **Boterfabriek**, met 20 h. op f 1000.

Koop II: Het **Bouwland**, met 20 h. op f 1000.

De toeslag blijft bepaald op **Woensdag 10 Augustus e.k.** om **1 uur**, bij SLIEPENBEEK te 's Heerenberg, en zullen alsdan ook de machinerieën verkocht worden.

De Graafschap Bode 1898-07-23

NOTARIS

KALSHOVEN

te 's Heerenberg,

zal op **Woensdagen 27 Juli en 10 Augustus 1898**, telkens des namiddags **1 uur**, bij inzet en toeslag, in het logement Sliepenbeek aldaar

publiek verkoopen:

Voor den heer Dehnen te Ruhrort:

1e. Een voor Room- en Kunst-**boterfabriek** ingericht

Huis en Erf

te Klein Azewijn, aan den weg van 's Heerenberg naar Terborg, kadaster Zeddam, Sectie C Nos. 662 en 623 samen groot 32.90 Aren.

2e. Een perceel **BOUWLAND** tegenover de fabriek, kad. Zeddam, Sectie D. No. 322 ged. groot pl.m. 1.34 60 H.A.

Bij de inzet zal worden verkocht: $\frac{1}{2}$ van de te velde staande **ROCCE** op voormeld Bouwland en bij den toeslag: de in de fabriek aanwezige, zoo goed als nieuwe

MACHINERIËN,

voor Margarineboter-fabrikatie; waarvan de koper van koop een recht van naasting heeft.

Aanv. 1 Sept. '98.

Aanwijzing doet de heer MEIJER, op de fabriek.

Leeuwarder Courant 1902-05-21¹

Brutale aanranding op oud eigenaar boterfabriek.

Uit Azewijn (Geld.) verneemt de *Post* het volgende over een brutale aanranding op J. F., die vroeger aldaar een boterfabriek bestuurde, en sedert de opheffing der fabriek, het huis aldaar is blijven bewonen.

Toen hij j.l. Donderdag was thuisgekomen van een bezoek in de buurt, werd hij in zijn woning aangerand door een zekeren t. A., die een gedeelte van zijn huis bewoont en daarin een soort logement houdt, met 2 logeergasten dier inrichting. Met hun drieën bonden ze J. F. aan handen en voeten, met nog een doek over de mond bovendien. Zo gekneveld werd J. F. op een kruiwagen geladen en weggevoerd.

Onderweg werd hij bedreigd door de vraag wat hem liever was, zijn loven of een zekere som *gelds*, die de 3 individuen eisten. Natuurlijk verkoos J. F. zijn leven boven het geld, dat hij bovendien niet eens rijk was. Maar geen nood, als hij maar een schuldbekentenis wilde afgeven voor het gevorderde bedrag, dan zou hij weer thuisgebracht en in vrijheid gesteld worden.

J. F. beloofde dit en gaf ook werkelijk de schuldbekentenis af, doch naderhand kwam hij aangifte van het voorgevallene doen bij de politie, die spoedig een onderzoek instelde, met het

¹ DGB 1 jan. 1902 tot 12 juli 1902 ontbreekt in www archief! (ZHN.)

gevolg, dat de 3 aanranders werden gearresteerd en gevankelijk naar Arnhem gebracht, waar ze ter beschikking van de justitie gesteld zijn en zich nog in hechtenis bevinden. Naar men verneemt, moeten de verdachten of ten minste één van hen, reeds bekend hebben.

1911

De Graafschap Bode 1911-04- 22
Zaterdag 22 April 1911.
Mond- en Klauwzeer.
(Een kijkje in de besmette streek.)

.....
Op onzen weg naar de zuivelfabriek te Azewijn passeerden we de aangetaste hoeve van J. Egberts te Ziek, waar men druk doende was met het afmaken van het aanwezige vee, dat Zaterdag in hotel Lamers te Etten zal worden verkocht. De bewaking der hoeve was hier aan een burger toevertrouwd.

De boterfabriek te Azewijn was in ruste, echter die zoete rust was het einde nabij. Het bedrijf mag hervat worden na aanschaffing eener pasteurisator en met de montage hiervan was men druk in de weer. Hedenacht kwam het werk gereed, zoodat Vrijdagmorgen de arbeid weer is aangevangen. De pasteurisator heeft een capaciteit van 5000 L. en vorderde van de fabriek een uitgave van ruim f 2000.

We kwamen nog juist tijdig te 's Heerenberg aan om een onderhoud te hebben met den heer Smit, burgervreter van Bergh. Ook hier kregen we een nieuw geval te noteeren,

De Graafschap Bode 1911-05- 24

Het Bestuur der Coöperatieve Stoom-Zuivelfabriek te Azewijn is voornemens op **Vrijdag 26 Mel a.s.**, 's avonds **6 uur**, bij P. PELGRIM te **Wijnbergen**

aan te besteden:

2 Melkritten
te **Wijnbergen.**

Voorwaarden liggen vanaf **Woensdag 24 Mel** in genoemd koffiehuis ter inzage.

HET BESTUUR.

1922

De Graafschap Bode 1922-12-15

's HEERENBERG.

— Op eene algemeene ledenvergadering der Coöp. boterfabriek te Azewijn gem. Bergh is besloten, de boterfabriek akdaar op te heffen, en deze dan te verkoopen.

De Gelderlander 1922-12-30

Verkoopingen, Verpachtingen, enz.

IN LIJNERS EN RIJNKANT.

Notaris VAN ROMONDT te Didam verk.

.....

— Bij toosl. 12 Jan. 10 u. bij Te Boekhorst te Azewijn, de boterfabriek met erf, met den zich daarin bevind. fabrieks-inventaris, gr. 5.82 a.

.....

De Gelderlander 1923-01-04

* — Zuivelnijverheid. Het aantal melkleveranciers der zuivelfabriek Bergh zal met ingang van Januari '23 aanmerkelijk verhoogd worden, wijl aan de boterfabriek te Azewijn geen melk meer wordt geleverd en deze reeds ten verkoop is aangeboden.

Leeuwarder Courant 1925-02-26

*^c Getrouwd:

M. BAKKER en
T. DE BRUIN,

die, mede namens wederzijdsche familie, hartelijk dank zeggen voor de vele blijken van belangstelling, vóór en bij hun huwelijk ondervonden.

Azewijn (Geld.), Zuivelfabriek.

De Gelderlander 1927-04-17

* AZEWIJN. Stoomzuivelfabr. De N.V. Stoomzuivelfabriek „Azewijn” zal worden uitgebreid. De goedkeuring voor de Hinderwet is berelds aangevraagd.

De Graafschap Bode 1931-09-14

ZEDDAM.

— Even voor de Oude **Boterfabriek** te Kl.-Azewijn, had verleden week een auto-ongeluk plaats, dat nog wonder goed afliep. De zoon van K. alhier, reed tegen het vallen van den avond, tegen een boerenkar. Door de botsing sloeg de bestuurder E. van de kar, terwijl het paard aan den anderen kant van den weg terecht kwam. Niemand bleek eenig letsel gekregen te hebben. Alleen was de personen-auto nogal beschadigd.

De Graafschap Bode 1931-11-30

AZEWIJN.

— Dat de **Zuivelfabriek** „Azewijn” alle pogingen in het werk stelt, om tot uitbreiding van haar bedrijf te komen, blijkt wel hieruit, dat zij speciale melkventers voor Doetinchem en Ulft heeft aangesteld.

De Gelderlander 1934-10-27

Vergadering van Aandeelhouders

der

N.V. **Zuivelfabriek** „AZEWIJN” te Azewijn op Dinsdag 6 Nov. a.s. te 7 uur n.m. ten kantore der fabriek.

AGENDA:

1. Notulen.
2. Benoeming Commissaris.
3. Rondvraag.

3853

De Directeur,
N. ANBERGEN.

De Gelderlander
1936-03-03

**TE KOOP
GEVRAAGD**

Gevraagd

1 Electr. Motor 2½ à 3
P.K., 220—380 Volt.

Aanbieding ingewacht
bij **Zuivelfabriek**
„AZEWIJN”.

5055

**Iets over de bronnen van
bestaan in de gemeente
Bergh.**

De gemeente Bergh telt ongeveer 11.000 zielen en wordt gevormd uit de plaatsen 's-Heerenberg, Zeddam, Beek, Kilder, Azewijn, Wijnbergen, Stokkum en Lengel. De gemeente ligt in het gebied, dat met den naam „De Lijmers” wordt aangeduid en dat als een vruchtbare kleistreek op de kaart staat aangegeekend. Met uitzondering van den heuvelrug „Montferland”, is dat ook inderdaad het geval. Vader Rijn heeft vroeger eeuwenlang het land bij tijd en wijle bespoeld en er een vruchtbare kleilaag achtergelaten. Vanzelfsprekend hebben zich op dezen kleigrond

landbouw en veehouderij

tot een flinke hoogte ontwikkeld en deze twee takken van bedrijf vormen dan ook wel de voornaamste bronnen van bestaan in de gemeente.

De schoonheid van het landschap bracht in den loop der jaren een steeds drukker wordend

vreemdelingenverkeer,

dat talrijke personen „beschäftigt”.

Voorheen bestond er voornamelijk in 's-Heerenberg nog een zeer druk

grensverkeer,

doch de gewijzigde toestanden in het naburige Duitschland hebben dat verkeer practisch stilgelegd en daarmede is ook een voorheen rijkelijk vloeiende bron van verdienste bijna geheel opgedroogd. Verder bezit de gemeente nog eenige industrieën, o.a. te 's-Heerenberg, waar een borstelfabriek, een chemische fabriek en een machinefabriek zijn gevestigd. De borstelindustrie heeft echter zeer veel van de tijdsomstandigheden te lijden. In het overig deel der gemeente worden enkele **zuivelfabrieken** aangetroffen, n.l. te Azewijn en Zeddam. De directie van laatstgenoemde fabriek, de

Coöp. Zuivelfabriek „Bergh”

stelt het bedrijf gaarne ter bezichtiging van belangstellende gemeentenaren of vreemdelingen. Dit bedrijf is hoogst modern ingericht en verwerkt uitsluitend melk van gecontroleerd vee. Zij levert behalve de gepasteuriseerde losse melk, ook flesschenmelk, karnemelk, slag- en koffieroom, chocolademelk, gortepap, yoghurt, roomboter en kaas.

De Gelderlander 1939-01-06

MOORDAANSLAG TE AZEWIJN

FABRIEKSDIRECTEUR MET SCHEERMES
AANGEVALLEN.

Onze correspondent te Azewijn schrijft ons: Hedenmorgen werd ons dorpje opgeschrikt door het bericht van een gepleegden moordaanslag. De heer Anbergen, directeur der **Zuivelfabriek** alhier, werd in de nabijheid van de fabriek vannamorgen plotseling overvallen door den melkventer H., die met een geopend scheermes op den heer A. aanviel. Andere werklieden der fabriek ontwapenden gelukkig spoedig den aanvaller.

Verskil van meening over de hoeveelheid ventersmelk schijnt de naaste oorzaak van den aanslag te zijn. De politie was direct ter plaatse. De aanvaller is naar het politiebureau te 's-Heerenberg overgebracht.

De heer Anbergen kwam er met een flinke snede in de hand nog gelukkig van af. Zijn toestand is niet ernstig.

De Gelderlander 1939-01-28

N.V. **ZUIVELFABRIEK** „Azewijn” te Azewijn. VERGADERING van Aandeelhouders op 8 Febr. 1939, 14 uur, ten kantore der N.V. Agenda: Balans 31/12/1938. Benoeming Directeur en commiss. 3425

De Gelderlander 1939-11-23

Zuivelfabriek te Azewijn in vlammen

Hedenmorgen omstreeks half 5 ontstond brand in de garage van de **Zuivelfabriek** te Azewijn.

Het vuur sloeg spoedig over naar de aangrenzende fabriek en de directeurswoning.

De brandweer uit 's Heerenberg was spoedig ter plaatse, evenals de gemeente-politie.

De brand in de fabriek, alsmede in het ketelhuis kon spoedig worden gebluscht. De directeurswoning brandde geheel uit.

Dank zij de gunstige windrichting, bleef de in de onmiddellijke nabijheid staande windkorenmolen die met riet is gedekt, gespaard.

De Graafschap Bode 1939-11- 24

AZEWIJN.

Brand in boterfabriek.

— Donderdagmorgen ongeveer 6 uur brak er brand uit in de **zuivelfabriek** alhier, ten gevolge waarvan de directeurswoning en het ketelhuis geheel uitbrandde, terwijl de eigenlijke fabriek intact bleef. De oorzaak is onbekend. De fabriek was tegen brandschade verzekerd.

01-12-1939, Dag

— Met ingang van 1 Dec. is de N.V. **Zuivelfabriek** „Azewijn” alhier, die ongeveer 50 jaar gedraaid heeft stop gezet, mede ten gevolge van den brand die er gewoed heeft.

De Graafschap Bode 1939-12-18

AZEWIJN.

— Wegens opheffing der melkfabriek alhier, werd door de Coöp. **Zuivelfabriek Bergh** in café Alofs aanbesteed het vervoer der melk vanuit Azewijn naar Zeddam. Uitslag als volgt:

Rit 23: A. Venus en H. Helmes	f 2.25
Rit 24: E. Venus	- 1.52
Rit 28: A. Hettelaar en J. Thuis	- 2.22
Rit 29: G. Kaalberg	- 2.25

Zoo per rit meer dan 1200 kg, wordt 20 ct. per 100 kg extra betaald.

De Graafschap Bode 1940-04-19

AZEWIJN.

— Onze vroegere **Zuivelfabriek** welke verleden jaar door brand gedeeltelijk ging verloren, is door onderhandsche verkoop overgegaan aan den heer P. Berntsen.